

PROPRIETĂȚI MORFOLOGICO-SINTACTICE DE ORCHESTRARE A IMAGINII ÎN CREAȚIA LUI DUMITRU BOLBOCEANU

DOI: 10.5281/zenodo.4274766

CZU: 75.071.1(478)

Doctor în studiul artelor **Constantin SPÎNU**

E-mail: spinuconstantin_ipc@yahoo.com

Institutul Patrimoniului Cultural

MORPHOLOGICAL-SYNTACTIC PROPERTIES OF IMAGE ORCHESTRATION IN THE CREATION OF THE PAINTER DUMITRU BOLBOCEANU

Summary. The painter Dumitru Bolboceanu has drawn a distinctive stylistic branch over the decades. His easel painting explores in an original way the specific shapes and colors of the Moldovan landscape, the beauty of the man and the objects around him. His pictorial world is full of charm and meaning, while his stylistic manner highlights the attachment to aesthetic traditions that stem from local folk and professional art, as well as the cultural paradigms that have driven the universal art creation over the last century. Leaving a deep imprint in the evolution of the language in the field, the given traditions influenced the creation of numerous painters from the Republic of Moldova, including the painter Dumitru Bolboceanu, his creation being characterized by distinct features of orchestrating the image morphologically-syntactically and semantically.

Keywords: easel painting, image, compositional structure, morphology, syntax, paradigm, nonfigurative, metaphor, symbol.

Rezumat. Pictorul Dumitru Bolboceanu și-a trasat de-a lungul deceniilor o filieră stilistică inconfundabilă. Pictura sa de șevalet explorează într-un mod original formele și coloritul specific al peisajului moldav, frumusețea omului și a obiectelor ce îl înconjoară. Lumea sa picturală este plină de farmec și de sens, iar maniera stilistică reliefează atașamentul pentru tradiții estetice care își trag obârșia din arta populară și cea profesionistă autohtonă, precum și din paradigmele culturale ce au impulsionat creația plastică universală pe parcursul ultimului secol. Lăsând o profundă amprentă în evoluția limbajului din domeniu, tradițiile în cauză au influențat creația mai multor pictori din Republica Moldova, inclusiv cea a lui Dumitru Bolboceanu, lucrările sale caracterizându-se prin particularități distincte de orchestrare a imaginii sub aspect morfologico-sintactic și semantic.

Cuvinte-cheie: pictură de șevalet, imagine, structură compozițională, morfologie, sintaxă, paradigmă, nonfigurativ, metaforă, simbol.

Creația plasticianului Dumitru Bolboceanu înscrisă în palmaresul picturii de șevalet din Republica Moldova o filă originală grație particularităților distincte de orchestrare plastică a imaginii, stilului artistic inconfundabil și proprietăților semantice polivalente. Preferințele sale conceptual-ideatice întregesc un larg diapazon tematic în care își găsesc oglindire multiple valențe ce țin de mentalul contemporanului, de univers, de incomensurabile repere identitare, de frumusețea ce ne-o oferă lumea înconjurătoare.

Artist plastic cu o vastă experiență profesională, dar și managerială (deține al doilea mandat pe președinte al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova), Dumitru Bolboceanu a participat la peste 100 de ex-

poziții de grup și personale, acestea din urmă fiind desfășurate la Casa Centrală a Pictorului din Moscova (1989), Galeria „Sidonia” din Monte-Giorgio, Italia (1993), ART-EXPO din București, România (1994), Centrul de Artă și Cultură din Dusseldorf, Germania (1997–1998), Centrul de cultură ELLAS (2003) și Galeria Palatului ZAPPEON din Atena, Grecia (2004). Se manifestă ca un distinct și viguros artist, un tenace experimentator al formelor și culorilor.

Deja la începutul afirmării sale profesionale este preocupat de constituirea morfologică a formei, de structurarea sintactică a imaginii, de promovarea prin compoziție a unor valori estetice armonioase și a unor mesaje originale. În tablourile create la hotarul anilor

1980–1990, modul de structurare compozițională vădește explorarea unor tradiții apropiate paradigmei constructiviste ale planului și spațiului tridimensional al pânzei. Totodată, imaginile comportă motive ce în mod tangențial oglindesc coordonate ale realității concrete, acestea fiind expuse unei transfigurări artistice profund raționale: *Margine de sat* (1989), *Câmpie în toamnă* (1990), *Miriște* (1990), *Peisaj* (1990); referințe la coordonate temporale: *Noiembrie* (1990), *Freamătul zilei* (1991), *Amurg* (1991); aluzii la fenomene și stări cu un pronunțat impact estetic sau semantic, urmare a unor observații fine asupra mediului urban sau rural: *Reflexe* (1991), *Spațiu aerian* (1991), *Umbre lunecânde* (1991), *Lumină în adâncime* (1991). În același timp, pictorul își asumă un șir de experimente plastice – *Intrare* (1989), *Zbor planat* (1991), *Deșteptare* (1991) –, soldate cu expresii abstracte ce poartă prin însăși caracterul iconografic amprenta meditațiilor sale asupra problemelor morfologice și sintactice ale domeniului.

De altfel, partea covârșitoare a lucrărilor pictate la hotarul anilor '80–'90 sunt în esență exersări în albia artei abstracte. Totodată, după cum menționam la acea vreme, „specific pentru *nonfigurativul* structuralist creat de D. Bolboceanu este legătura strânsă a mesajului cu coloritul meleagului natal. Fertilitatea, rodnicia, frumusețea plastică a pământului natal, poetizată, generalizată și concepută de autor aproape la nivel filosofic *planetar*, formează esența creației sale. Înzeștră cu un deosebit simț al culorii și al măsurii în

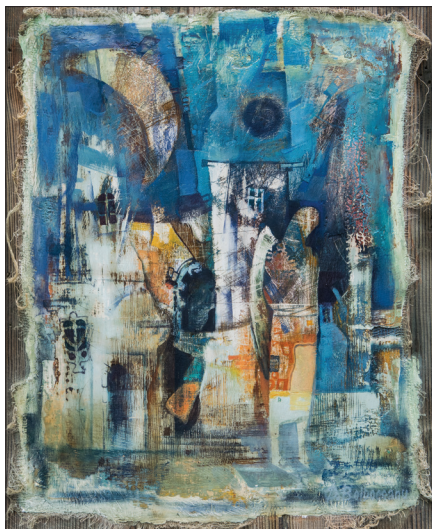
ce privește structura compozițională, autorul creează chipuri irepetabile, pline de lumină, emanând bunătațe și armonie. Profunda înțelegere a posibilităților de expresie simbolică a structurii compoziționale în corelație cu expresivitatea simbolică a culorii îi permite să facă generalizări de ordin abstract asupra sensurilor universale. Spiritualizarea simbolică a expresivității formelor geometrice esențiale structurate și înzeștrăte cu puternice mesaje metaforice multinivelare pătrunde în toate lucrările pictorului, doar codul informativ al acestor forme diferă de la o lucrare la alta, îndreptând imaginația asociativă pe făgașe dictate de corelația formelor, culorilor și denumirii lucrării” [1, p. 3].

Creația ultimului deceniu al secolului al XX-lea se încununează cu un șir de lucrări în care artistul își definitivează principiile și particularitățile de constituire morfologică a formei, modalitățile de orchestrare sintactică a imaginii, consolidându-și totodată fațeta stilistică. Reprezentative pentru această perioadă de avânt experimental sunt tablourile *Natură statică* (1993), *Natură statică* (1998), *Moara veche* (1995), *Noapte cu lună* (1999). Fiind realizate la distanță de câțiva ani una de alta, lucrările respective oglindesc plenar evoluția preferințelor iconografice ale artistului, or, modalitățile de abordare a motivelor, a planului, a spațiului tabloului, evoluează spre complexitate structurală. Așa, dacă în *Natură statică* realizată în anul 1993, expresia estetică și, în paralel, conotațiile imaginii, sunt generate de modul de amplasare rați-

Amintiri, 1996, u. p., 100 × 80 cm.

Din ciclul *Transcendență II*, 2001, teh. mix.,
50 × 38 cm.

onalistă a motivului în plan, de maniera originală de configurare a componentelor compoziției, de sonoritatea interferențelor armonizate ale petelor de culoare tratate local, și totodată, valoric nuanțate pictural, apoi, în *Natură statică* datând din anul 1998, la cele menționate se adaugă expresiile grafice generate de linie în calitate de element fundamental de demarcare a formei obiectului, de amplificare a expresiilor texturale a imaginii și de diversificare atât a planului, cât și a spațiului tabloului.

De menționat că în naturile statice realizate atât la hotarul anilor '80-'90, cât și mai târziu, plasticianul caută să soluționeze probleme sintactice originale ce țin de amplificarea expresivității mijloacelor artistice, a valorii estetice și a mesajului generat de contrastele tonale ale culorilor de alb și negru, acestea fiind tratate valoric vast și elegant (*Natură statică*, 1989). Or, el continue să valorifice expresiile preponderent în suprafața planului, să-și realizeze compoziția în conformitate

Din ciclul *Transcendență III*, 2001, teh. mix.,
50 × 38 cm.

cu tradițiile frontale de suprapunere a componentelor imaginii și a structurării compoziționale în conformitate cu principiul culiselor (*Natură statică*, 1993). Prin aceasta se sugerează un posibil spațiu tridimensional limitat, sau, în paralel, suplینirea expresiilor estetice prin amplificarea segmentării valorice și tonale a culorilor obiectului reprezentat, inclusiv ale fundalului, în perspectiva atingerii unei armonii dintre plan și tridimensionalitatea spațială, înzestrând imaginea cu accente vibrante și expresii estetice inedite (*Natură statică*, 1998).

Diferențele de abordare sunt cât se poate de concludente la examinarea a două lucrări omonime, *Moara veche* – una creată la mijlocul anilor '90 și alta la sfârșitul acestora. La această temă, de altfel, pictorul revine periodic pe parcursul activității sale. Dacă în prima lucrare artistul selectează riguros forme sugestive din peisajul autohton, apelând la stilizare, apoi în cea de-a doua se face observată o deviere de la estetica

Livada, 2017, u. p., 80 × 95 cm.

Natură statică, 2006, u. p., 85 × 95 cm.

Amurg pe valea Draghiștei, 2001, u. p.,
85 × 70 cm.

Pe valea Draghiștei, 2017, u. p.,
120 × 95 cm.

preponderent constructivistă spre racordarea și suplînirea acesteia cu o gamă coloristică care, concomitent cu modul de tratare constructivist-austeră a formei și expresiile statuare în structura compozițională denotă o evoluție substanțială a demersului plastic. Reorientarea sa spre alte principii de orchestrare a imaginii s-a produs cu începere din anul 1995 și a evoluat treptat până la sfârșitul deceniului, soldându-se cu un șir de creații remarcabile, printre care *Lacul* (1995) (la începutul deceniului următor, lucrarea dată va impulsiiona inițierea unui ciclu sub denumirea sugestivă *Transcendență*), *Amintiri* (1996), *Chemarea ploii* (1997), o altă lucrare cu aceeași denumire *Lacul* (2000) și o primă valorificare a unei teme fundamentale, de inspirație biblică, prin tabloul *Arca lui Noe* (1999), temă ce și-a găsit o dezvoltare organică într-un șir de creații cu aceeași denumire de-a lungul ultimelor două decenii.

Printre lucrările menționate, tablourile *Amintiri* și *Chemarea ploii* reiau o filieră ideatică

inedită, explorată deja în lucrarea *Lacul*, în a cărei registru sunt incluse diverse secvențe spațial-temporale cu un impact covârșitor asupra nivelului semantic, particularitate care va fi dezvoltată ulterior în mai multe lucrări, inclusiv în cea de-a doua lucrare, *Lacul*, realizată în anul 2000, în care pictorul îmbină motive eterogene cu impact semantic sugestiv asigurat de contextualitatea întâlnirilor în suprafața și spațiul tabloului a formelor și conotațiilor acestora. Lucrările în cauză denotă cu plenitudine reorientarea lui Dumitru Bolboceanu spre noi viziuni artistice care acordă prioritate metaforei plastice ca element ce înzestrează imaginea cu coordonate simbolice dintre cele mai relevante.

Așa, în tabloul *Amintiri*, imaginea, prin modul de structurare compozițională a motivelor, prin maniera de tratare iconografică a formei, prin alternanțele cromatice și simbolismul culorilor, incită la contemplarea unui limbaj extrem de personalizat, la o aprofundare meditativă în arealul semantic complex al operei. Or,

Chemarea ploii, 1997, u. p., 30 × 40 cm.

Moara veche, 2001, u. p., 45 × 55 cm.

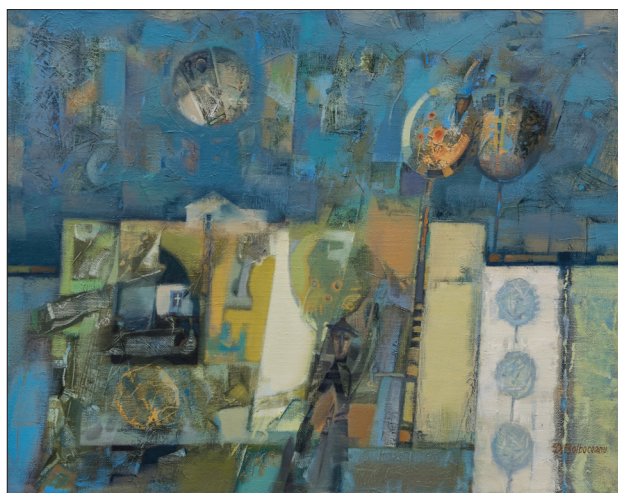
fenomenele existențiale perene, a căror periodicitate ciclică se derulează în permanență, schimbând fața lucrurilor, fenomene în care universul existenței umane este expus unor procese de iminentă transformare sub influența cursului inevitabil al timpului și al perindării evenimentelor, a omului însăși ca entitate creatoare, constituie chintesența ideatică ce a stat la baza demersului artistic al autorului.

Pornind de la principii raționaliste de structurare constructiv-decorativă a motivelor în plan, plasticianul creează o imagine compozițională originală, în care aparențele lumii tangibile sunt profund și judicios stilizate plastic, constituind conglomerate decorative cu un pronunțat impact estetic. Totodată, multitudinea detaliilor, integrate de către autor în configurațiile rigide de proveniență constructivistă a celor două motive centrale ale compoziției, vin, pe de o parte, să localizeze mesajul în arealul geografic și cultural identitar autohton, pe de alta, însăși motivele respective întruchipează, metaforic vorbind, oglinda a două realități dispersate spațial și temporal prin care imaginea realității cotidiene, fiind racordată iminent la cea a memoriei, pune în valoare un univers existențial complex. Din punct de vedere artistic, modul de abordare plastică a celor două realități este identic, fapt ce contribuie la comprimarea și integrarea fenomenelor reprezentate într-o imagine unitară.

La aceasta contribuie și maniera de a opera cu asemenea elemente grafice ca linia, pata și textura, conferind imaginii un plus de dinamism și relevanță. Contrastul cromatic pune și el în valoare fenomene dispersate atât temporal, cât și spațial, or, proprietățile energetice ale nuanțelor calde reliefează planul realității actuale, iar culorile reci, prin intermediul cărora se evocă ideea memoriei, oglindesc iconografic sec-

Natură statică, 2010, u. p., 64 × 73 cm.

Peisaj, 2018, u. p., 77 × 97 cm.

vențe ale unor timpuri apuse. În același timp, culoarea îndeplinește în lucrarea dată și funcții de orchestrare compozițional-spațială, acompianind eficient expresiile tridimensionale generate de suprapunerile în plan a motivelor – modalitate operațională ce își are rădăcinile în principiile compoziționale tradiționale ale culiselor –, reper artistic frecvent utilizat în artele decorative și monumentale, în folclorul plastic autohton.

Particularitățile iconografice examinate mai sus, inclusiv cele formale și cele semantice ale culorii, își găsesc încifrare și în lucrarea *Chemarea ploii*, realizată cu un an mai târziu. Lucrarea pune în valoare abilitățile de la acea oră a pictorului de a compune narațiuni figurative complexe cu un impact semantic valoros și de a evidenția unele expresii plastice relevante, generate de modul de structurare originală a motivelor și cel de operare cu mijloacele artistice, inclusiv cu linia în calitate de element grafic, exersat de către protagonist în mod inedit.

Spre sfârșitul deceniului, pictura lui Dumitru Bolboceanu, capătă noi valențe. Pe de o parte, protagonistul continua experimentele de integrare în câmpul imaginii a motivelor înzestrate cu diversă încărcătură spațial-temporală, pe de alta – excelează pe făgașul purificării paletii cromatice, conferind culorii particularități definitorii: saturație, luminozitate, interferențe proporționale.

Tot din 2001, artistul se concentrează pe reprezentarea metaforico-simbolică a unor concepte de ordin filosofico-existențial, relevante în acest sens fiind lucrările *Amurg pe Valea Draghiștei* (2001), cele trei pânze ale ciclului *Transcendență* (2001). Și în continuare, experimentele sale se centrează pe esențe și valori existențiale universale, exponențiale în acest sens fiind lucrările *Pe Valea Draghiștei* (2017), *Arca lui Noe* (2007), *Trecere* (2017), *Arca lui Noe* (2019). În contextul dat, rămân valabile constatările subsem-

Primăvara, 2020, u. p., 100 × 120 cm.

natului dintr-un studiu anterior: „În opera artistului sensibilitatea, cunoașterea, germinația estetică a formelor generează noutatea suprafețelor. În construcția formală, dar și cognitivă, artistul își îndreaptă atenția în mod special spre o gramatică a limbajului plastic, spre rațiunea structuralistă, spre manierismul stilistic și jocul cu semnul și semnificația acestuia. Imaginea terestrului și a cosmicului, elementele mitice și fantastice în aceeași măsură iau parte la construirea unei lumi picturale pornind de la realitate, dar nu neapărat corespunzătoare realității. Un rol important în concepția metaforelor plastice din creația lui Dumitru Bolboceanu le revine unor valori ale civilizației universale înregistrate pe parcursul evoluției ei milenare. Literatura laică și cea creștină, etica, morala, tradiția și modernitatea sunt adunate într-un tot întreg, menite să reflecte complexitatea meditațiilor, adesea nostalgice, ale contemporanului față în față cu realitatea și istoria. Visul reprezentând subconștientul, reconstituie imagini ce poartă conotații difuze, punând în prim plan valorile imaginare ținând de memorie, pentru a obține forme distinctive ale impulsurilor subconștiente.” [2, pp. 187, 188].

Creația din ultimele două decenii înglobează mai multe filiere tematice prin intermediul cărora artistul își diversifică și consolidează viziunile estetice, valorificând noi aspecte ale temelor și ideilor preferate. În acest context remarcăm explorarea de-a lungul timpului a unor platforme neoromantice, artistul savurând nostalgia clipei în pânzele *Noapte cu lună* (2005), *Cuibul păsării albastre* (2006), *Noapte și zi* (2006), ori bucuria și suavitățile acesteia în lucrări ca *Perechea potrivită* (2005), *Floarea-soarelui* (2012), *Dialog* (2015), excelând la nesfârșit în a medita și invita la meditație – *Călăuză* (2007), *Călăuze* (2008) ș.a.

Creația lui Dumitru Bolboceanu din ultimele două decenii este marcată de valoroase tablouri realizate în

genul naturii statice și cel al peisajului. Dacă în naturile statice, datând cu anii 2006–2010, pictorul este fidel reperelor structuraliste de ordonare a planului, promovând, mai nou, expresia și mesajul culorii locale în calitate de dominantă și centru compozițional, apoi în genul peisajului, în lucrările *Noapte cu lună* (2014), *Livadă* (2017), *Peisaj* (2018), *Primăvară* (2020), *Moara Veche* (2020), *Margine de sat* (2020), el își orientează demersul spre conexiuni ideatice capabile să genereze mesaje contextuale ieșite din comun.

Sub aspect sintactic, motivele ce stau la baza imaginii sunt orchestrate structural de către plastician, ca și mai înainte, în albia unor paradigme raționale de sorginte constructivistă, dar, totodată, maniera de constituire morfologică a formei diferă grație supremației culorii, aceasta fiind percepută ca mijloc de importanță majoră în determinarea ritmului, proporțiilor, integrității formale a câmpului imaginii și al mesajului, contribuind iminent la atingerea unor conotații simbolice ale operei în întregime.

Privită în ansamblu, creația lui Dumitru Bolboceanu este dovada unei permanente ascensiuni ca mod de percepere artistică a realității înconjurătoare, mod de încifrare estetică a unor idei de rezonanță existențială, mod de valorificare a acestora printr-un limbaj artistic inovator adecvat orientărilor stilistice ale timpului.

BIBLIOGRAFIE

1. Spînu C. Problema organizării plastice a câmpului tabloului... În: Dumitru Bolboceanu. *Pictură*. Agenția „Litera” 1992. 28 p.
2. Spînu C. Dumitru Bolboceanu – între real și imaginar. În: *Limba română*, nr. 11-12 (173-174), 2009, p. 187-189.

Trecerea, 2017, u. p., 60 × 60 cm.